

da joj pripada. Ta se bori naročito za mjerilo i ciljeve za koje se isplati založiti. Ta je posebno spopadnuta od napasti da ide unatrag i rezignira. Tjeskoba da se doživotno veže bilo u ženidbenoj ustanovi bilo u celibatu i evanđeoskim savjetima, tjeskoba mladih obitelji da kažu »da« i prihvate dijete, tjeskoba pred konkretnim angažmanom u ovoj Crkvi i ovom društvu: sve su to alarmni znakovi kao što su, naprotiv, pozivi na nadu: grupe i pokreti mladih ljudi koji pokušavaju prema Evanđelju oblikovati život i drugima služiti.

Konačno, ostaje zadnja karakteristična riječ: pogled izvan vlastitih granica. Sve jasnije biva iskustvo da se samo u susretu s drugim narodima, u Evropi te izvan Evrope, u Trećem svijetu i samo u međusobnom susretu kultura može pronaći kršćansko stajalište i ispuniti zadaća Crkve. Baš zato što se mnogi uvjeti u Saveznoj Republici pokazuju lakši i bez problema nego je to drugdje, postoji opasnost da se povučemo sami u se i ne predvidimo napetosti i svjetske probleme koji nam sutra mogu postati vlastiti. Zato je vrlo važna solidarnost koja se proteže na ono izvan vlastita vidika i uključuje druge s njihovim pitanjima i potrebama, ali također s njihovim pozitivnim darovima i iskustvima.

PANORAMA CRKVE NA JUGU BELGIJE

A. Dejardin-M. Karađole

— Da li se prave neke razlike unutar Crkve u Belgiji?

— Crkva u Belgiji odražava značajke Belgije kao države, a te nisu samo političke, nego također, a možda je to bitno, jezično-kulturne.* Tako se može govoriti danas o Crkvi južnih pokrajina francuskoga jezičnoga područja i o Crkvi sjevernih pokrajina nizozemskoga jezičnoga područja. To ne znači da je jezična granica slična manje ili više željeznoj zavjesi. Nema rascjepa između Sjevera i Juga unutar belgijske Crkve. Svi se biskupi redovito sastaju na biskupsku konferenciju pod vodstvom kardinala L.-J. Suenensa, primasa nacionalne Crkve i nadbiskupa biskupije Malines-Bruxelles koja je napola jezično francuska i napola nizozemska.

Crkva se u Belgiji sastoji od 4 flamanske biskupije: Antwerpen, Brugge, Gent i Hasselt i 3 valonske: Liège, Namur i Tournai, k tomu još nadbiskupije Malines-Bruxelles koja se proteže u obadrije jezične zajednice i broji barem 50% vjernika neerlandofonaca.

* A. Dejardin je novinar i funkcioner za štampu biskupije Namur.

— U Belgiji se vidi da postoji, možda više nego drugdje, »katolički svijet — un monde catholique«. Što je to zapravo?

— Pratikanti rimokatolici su se već od osnutka Belgije kao nezavisne države g. 1830. odvojili političko-društveno-kulturno od drugih. Ta je dioba dovela do »rata za groblja« i »rata za škole«. Prvi se izgubio u zaboravu; drugi se ublažio kompromisom, tj. nagodbom o školi iz 1958. g. Od tada »duša djeteta« nije više ulazila u izbornu igru i nova je situacija pospješila da se dekonfesionaliziraju političke stranke, istina, relativno i pomalo i da nastupi političko-vjerski pluralizam tako da antiklerikalizam samo malo tinja, a kršćani sudjeluju u raznim strankama. Znak je toga novoga stanja da se crkveni autoritet više ne miješa javno u politički život tamo od 1961. g.¹

I druge su razlike u Belgiji bile u prilog novom vremenu: dioba na Flamance i Valonce, na ljevicu, tzv. »progresivnu«, i desnicu, koja ne bi rado da joj se kaže »konzervativna«, pa promjene u Crkvi što ih je započeo II. vatikanski koncil.

X. Mabile² zapaža izvan vlastite stvarnosti Crkve institucionalizaciju mreže pomoći i solidarnosti koja doprinosi da se oblikuju tri svijeta: katolički, socijalistički i čak liberalni. Ta su tri svijeta, napose katolički, toliko stvarni da se može predstaviti pojedinac kako u jednome od njih sprovodi čitavu svoju egzistenciju. Tako može mlad katolik slijediti obuku u katoličkim školama od dječjeg vrtića pa do sveučilišta. Pošto je odrastao, može dati svoj glas stranci što nosi etiketu: kršćanska. U svom se zvanju može pridružiti, već prema poslu, kršćanskom sindikatu radnika ili činovnika, udruženju katoličkih poslodavaca ili profesionalnim grupama što se smatraju katoličkima kao što je Društvo katoličkih novinara itd. Može biti član katoličkog socijalnog osiguravajućega zavoda i, ako je bolestan, poći u katoličke bolnice. Postoje pučke štedionice i kooperativne trgovine što ovise o katoličkim ustanovama. I za odmor i zabavu: katoličke udruge organiziraju praznike te posjeduju vlastite kuće za društveni turizam (Vacances et loisirs); pa katoličke knjižnice; tisak koji je nadahnut kršćanstvom; sportski centri s etiketom katolički; župska kina u kojima se prikazuju filmovi izabrani po katoličkim kriterijima... Isto tako zemljoradnik ili uzgajatelj stoke mogu se upisati u organizaciju Boerenfond s valonskim homologom gdje će se braniti njihovi profesionalni interesi, dati savjeti i čak organizirati prodaja njihovih proizvoda...

Taj katolički svijet se ne može usporediti s gettom. Njegova je osobina: moć — po broju, po uspjehu — ali također sve više i njegova otvorenost, npr. postoji zajednički sindikalni kršćansko-socijalistički front (CSC-FGTB) koji se učvršćuje sve više kao konstanta belgijskoga društveno-političkoga života. Predsjednik PSC — socijalno-kršćanske stranke Gramme izjavio je u vrijeme zadnjih legislativnih izbora da više nije potrebno biti kršćanin da bi se prihvatio politički plan PSC-a.

¹ Xavier Mabile, »Adaptation ou éclatement du système de décision en Belgique«, u *Recherches sociologiques*, n° 2, octobre 1976, UCL.

² Ibidem.

Kao odjek toga moglo se čitati u mjesečniku *L'Appel* od travnja 1977. što su izrekli predstavnici drugih stranaka: »Stranka za reforme i slobodu Valonije — PRLW, negdašnja liberalna stranka — jedina je politička tvorba koja je u filozofskim i vjerskim principima stvarno sprovela istinski i iskreni pluralizam.« — Valonsko okupljanje — RW: »Moja vjera čini da biram krug ljudi bez privilegija.« — Belgijska socijalistička partija — PSB: »Kršćanin treba da brani vjeru unutar društva poslova i koristi koje često zanemaruje čovječje osjećaje i stavove...«

— Te su izreke svakako udešene za izbore, ali osvjetljaju što je rekao biskup iz Tournaija mgr. Ch.-M. Himmer: »Crkva kao takva ne treba da zauzme stav u pitanju pristajanja, nego svaki kršćanin treba u tom raditi po svojoj savjesti.«

— Da li Crkva na jugu Belgije, kao i njezine sestre u Zapadnoj Evropi, u novim ustanovama doživljuje nova nastojanja? Mislím na zadnji Koncil i promjene što je donio.

— Paul Malherbe, biskupski vikar u Namuru, rekao je da su se umnožili i obnovili prije nekoliko godina oblici u kojima svećenici i laici sudjeluju u životu Crkve. Osnovana su pastoralna i svećenička vijeća. On je utvrdio pozitivni i negativni prilog tih ustanova, koje bi se mogle promatrati više kao pokusne, jer su tako nove: »Ne može se zanijekati da sada postoje neki zamor i neko smanjenje vjerodostojnosti svećeničkih vijeća...; treba priznati mnoge poteškoće u radu pastoralnih vijeća: nema određenih i jasno misionarskih ciljeva, ravnodušnosti kod velikoga broja kršćana i k tomu skepticizam, zatim opozicija jednoga dijela klera... Refleksija je biskupa iz Tournaija mgr. Himmera dobra: 'U Crkvi se prije bila više naglasila hijerarhijska struktura. Bio je zasjenjen udio Božjega naroda u životnom bogatstvu i odgovornosti za Kristovo Tijelo. Sada se kršćanska zajednica pokazuje vidljivija i djelotvornija i treba vremena da se te nove strukture uvedu i rade dobro'. No nije mali broj kršćana što nestrpljivo čekaju da ta razna vijeća postanu bez većega zakašnjenja središta gdje će muževi i žene, biskupi, laici, svećenici, redovnici i redovnice zajednički pronijeti žar i smjelost da se živi i naviješta radosna vijest o Kristu današnjim ljudima.«

S novim ustanovama ima i novih napetosti koje su po sadržaju i smjeru suprotne. Dijalog je zaista težak, ali u isto vrijeme postoji neki belgijski osjećaj za kompromis, za pravu sredinu. Nije bilo u Crkvi u Belgiji, ni na Sjeveru ni na Jugu, nekog mgra Lefebvrea koji bi bio bilo desno bilo lijevo. Da se takav bio pojavio, nestao bi bio bez buke, diskretno, bez vrtloga.

— Što smatrate da je karakteristično za katolike u Vas? Za vjersku praksu?

— Ured za društvenu dijagnozu što okuplja istraživače Instituta za političke i društvene znanosti Katoličkoga sveučilišta u Louvain-la-Neuveu objavio je u travnju 1977. rezultate ankete o sustavu vrednota kod frankofonskih Belgijanaca. Ti su rezultati o vjeri u postocima ovakvi: Na pitanje: *Postoji li Bog?* — odgovorilo je: postoji 65,7%; ne može se odgovoriti 25,9%; ne postoji 7,1%; s 1,3% odgovora nije se moguće poslužiti.

O životu poslije smrti: postoji — tvrdi 46%, ne može se odgovoriti 39,3%; ne postoji 14,7%.

O Isusu: Sin Božji — kaže 59,3%; izvanredan čovjek 21,2%; čovjek kao i drugi 16,4%; nije postojao 3,1%.

Te brojke osvjetljaju druge, npr. anketu dnevnika *La Libre Belgique* »Poslije Koncila ili vrijeme zvanja«, koja je objavljena 7.—13. XII. 1976.

Prosječno 1 Belgijanac (odrastao i sposoban) od 3 ide nedjeljom na sv. misu. Najveći je postotak od tih u biskupiji Hasselt (Sjever: 55%), Brugge (Sjever) i Namur (Jug: 47%). Biskupija Tournai (Jug) ima najmanju stopu: 19,5%. U 8 godina, između 1964. i 1972., opalo je pohađanje sv. mise za 23%. Najviše u biskupiji Malines-Bruxelles: 30%. Čini se da su se svećenički problemi i kriza zvanja ucijepili u taj nazadak vjerske prakse: sada prema istom izvoru, oko 2/3 seminarista napuštaju zvanje, dok ih je nekada 2/3 ostajalo.

Rosine Lewin je komentirala tu anketu u *Cahiers marxistes* (Bruxelles, veljača 1977.) i zapitala: »Znači li to da bi se belgijski katolicizam nalazio na rubu ponora?« Na to je odgovorila da je situacija mnogo složenija. Stalni nazadak nedjeljne prakse, i to dosta vidan, bio bi zato jer mladi gledaju Crkvu kao nešto zatvoreno, odsječeno od stvarnosti, gdje se svode na pasivnost. Ipak nema prekida s Crkvom koja je sačuvala svoj utjecaj na 90% Belgijanaca u času rođenja i na 83% od njih na času smrti.

»Sigurno se može zapitati o domašaju toga utjecaja koji dosta izlazi iz tradicije i društvenoga običaja. Ali da li je ikada bilo drugačije? Povjesničari su pokazali da je čak u Flandriji u srednjem vijeku vjerski osjećaj bio površan, nestalan, nadasve izvanjski.« Napokon R. Lewin kaže da se statistika slabo prilagođuje vjerskom fenomenu, jer »ni jedna nam statistika ne otkriva značenje koje može imati krštenje ili vjerski ukop za one koji to odlučuju... Među onima koji napuštaju nedjeljnu misu ima ih što su izgubili vjeru, drugih koji vide da je nisu nikad ni imali, zatim onih čija se vjera ne zadovoljava praznim ritualom... Tako se zbrajaju i kruške s jabukama«. To je rečeno dosta slikovito i konačno vodi, kako je primijetio Delumeau da treba razlikovati kvantitet koji izmiče statistici i kvantitet. Možda se bitno nalazi u činjenici koju je uočio Gérard Fourez S. J., profesor na Fakultetima Notre Dame de la Paix u Namuru: kad se kršćani sastaju da zajedno slave, »to ne znači da žive izvan svakoga sukoba. Mogu, naprotiv, biti katkad temeljno oprečni. Može čak biti da među njima postoje odnosi dominacije i da su neprijatelji klasa« (*Pour libérer la Foi*, Gembloux, Deculot).

— Da li je vjera u svojoj različnosti posebno obilježila Belgiju i u Belgiji Jug?

— Ne. Prirodna sredina koja uvjetuje ljude ovoga dijela Zapadne Evrope obilježena je različnosti. To je u zoni koja je bila nekada industrijalizirana: Sambre-Meuse, a koja je danas u znaku recesije ili preobrazbe, kao i u poljoprivrednim zonama: stočarskim ili šumskim. Ta

je sredina raskršće Evrope, otvoreno svim vanjskim utjecajima, posebno germanskim i romanskima. U njoj se dijele slivovi Escauta i Meuse, Meuse i Rajne.

Danas bi mogle poslužiti kao značke katolicizma na Jugu Belgije Katoličko sveučilište u Louvainu koje ima dugu tradiciju i preseljeno je u Louvain-la-Neuve (Valonski Brabant) zbog političko-jezičnih nevolja u zemlji, zatim Marijina svetišta Banneux i Beauraing, gdje se između dva rata ustalila tradicija Lourdesa i Fatime i gdje se ukorijenila više u duhovnom nego komercijalnom poletu.

Različitost Crkve na Jugu Belgije očituje se nadasve u ljudima. Osvrnimo se na već pokojne, iako je teško da se ne reče nešto o ulozi Augustea Vanistendaela koji se trudio oko CISC (Confédération Internationale des Syndicats Chrétiens) u Trećem svijetu ili o nastajanju Dom Grégoirea Lemerciera da bi se ugradila psihoanaliza u monaški život... i tolikih drugih. Ako neke slučajno navodimo, to činimo a da posebno ne tražimo njihova imena: kardinal Mercier i Dom Lambert Beaudouin zacrtali su putove današnjeg ekumenizma; o. Lebbe je obnovio misionarski pastoral jednostavno se nadahnuvši onom evanđeoskom: Grk s Grcima, Židov sa Židovima; svećenik Robert Kother, Božji čovjek, pomoćnik Cardijna, specijalist u povijesti društvenih teorija, objavio je papinske dokumente (1948.—1954.); Jacques Leclercq, bistar u istraživanjima na području filozofije i teologije, pridružio se prirodnom pravu i naučavao ga je u Louvainu te je postao učitelj mnogih generacija jednostavno zato, kako je rekao: jer sam »čitao Evanđelje i bio osvojen«... I toliki drugi, osobito oni anonimni misionari koji su se iz Belgije razišli po svijetu. I na drugi način Belgija živi svoju vjeru i širi je po svijetu — edicijama. Dvije su značajke belgijskih izdanja: crteži i vjerska knjiga, Tintin i misali koji izlaze u Sint-Andries-Bruggeu i sudjeluju u liturgijskoj obnovi.

Ta imena, te inicijative ne obuhvaćaju svu Crkvu na jugu Belgije kao što ni statistike ne mogu pokazati posve njezinu stvarnost. To je samo prvi pokušaj da je upoznamo.